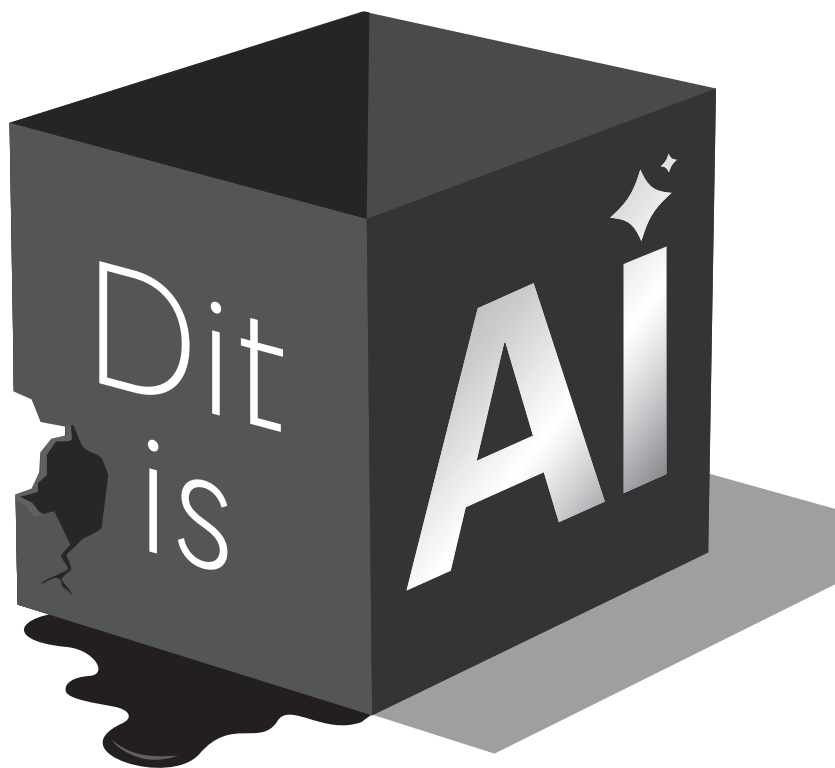

ILYAZ NASRULLAH

De valse belofte van
kunstmatige intelligentie

MET EEN VOORWOORD VAN
ABDELKADER BENALI

NIEUWEZIJDS

Eerste oplage: september 2026

Tweede oplage: september 2026

Uitgegeven door: Uitgeverij Nieuwezijds, Amsterdam

Zetwerk: Holland Graphics, Amsterdam

Omslag: Buro Blikgoed, Haarlem

Redactionele adviezen: Cynthia Liem, Hans van Willigenburg

© 2026, Ilyaz Nasrullah

© voorwoord: 2026, Abdelkader Benali

ISBN 978 90 5712 631 4

ISBN e-book 978 90 5712 641 3

NUR 320

www.nieuwezijds.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband, elektronisch of op welke andere wijze ook en evenmin in een retrieval system worden opgeslagen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave zijn uitdrukkelijk niet toegestaan.

Hoewel dit boek met veel zorg is samengesteld, aanvaarden schrijver(s) noch uitgever enige aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten en/of onvolkomenheden in dit boek.

Inhoud

	Inleiding	17
1	De Steen der Wijzen De mythe van het paradijs	21
2	Welkom in de AI-bubbel De mythe van de productiviteit	27
3	Slimmer dan wij? De mythe van de intelligentie	47
4	Het imitatiespel De mythe van het menselijke	69
5	Homo informaticus De mythe van de objectiviteit	89
6	Welkom in de AI-fabriek De mythe van het zelflerende	117

7	De leugen regeert	141
	De mythe van de autonomie	
	Nawoord	165
	Wat als die boot zinkt?	
	Dankwoord	169
	Bronnen	171

1

De Steen der Wijzen

De mythe van het paradijs

Sinds de lancering van ChatGPT in november 2022 heeft een aantal prominente figuren uit de AI-industrie een nieuwe roeping gevonden. Zij publiceren aan de lopende band allerlei manifesten over kunstmatige intelligentie. Hierin voorspellen zij steeds weer de prachtige toekomst die deze technologie volgens hen zal brengen. Of preciezer gezegd: zij beschrijven daarin een toekomst die zij zelf prachtig vinden.

Zo publiceerde Marc Andreessen – een tech-investeerder die invloedrijk werd door vroege investeringen in platforms als Facebook, LinkedIn en Twitter – in oktober 2023 zijn manifest *The Techno-Optimist Manifesto*. In deze ondubbelzinnige lofzang op het vrijemarktdenken beschrijft Andreessen kunstmatige intelligentie als ‘universele probleemoplosser’. Deze term suggereert dat AI onnipotent is en ieder probleem zal oplossen dat de mensheid ooit zal hebben.

Andreessen beschouwt kunstmatige intelligentie in

feite als een soort god die het paradijs komt brengen. Verwijzend naar het feit dat computerchips met silicium – dat ook bekend staat als ‘kiesel’ – gemaakt worden, schrijft hij: ‘Wij geloven dat Kunstmatige Intelligentie onze alchemie is, onze Steen der Wijzen – wij laten letterlijk zand denken.’

De verwijzing naar alchemie – de eeuwenoude pseudo-wetenschap waarin men tevergeefs een ‘levenselixer’ probeerde te brouwen dat alle ziektes geneest en het eeuwige leven schenkt – wekt niet bepaald veel vertrouwen, maar zegt wel iets wezenlijks over het karakter van de AI-industrie. Het geloof dat AI magisch denkend zand is, is namelijk heel normaal in Silicon Valley. Een soortgelijke uitspraak staat bijvoorbeeld in het manifest *The Intelligence Age*, dat OpenAI-topman Sam Altman in september 2024 uitbracht. Daarin noemt Altman ‘de ontdekking hoe je zand omsmelt’ om daar AI mee te maken ‘misschien wel het meest ingrijpende feit uit de hele geschiedenis tot nu toe’. Wat AI volgens hem zo veelbetekenend maakt, is dat de voordelen hiervan ‘zo ontzettend groot’ zijn. Hoe groot precies? Zo groot, zegt Altman, ‘dat niemand er recht aan kan doen door er nu over te schrijven’.

Altman had kennelijk door dat hij zich er wel erg makkelijk vanaf maakte, want zijn manifest geeft uiteindelijk toch wat voorbeelden van wat AI volgens hem gaat brengen: ‘het herstellen van het klimaat, de stichting van een ruimtekolonie en de ontdekking van alle natuurkunde’. Dit soort vage – maar groots klinkende – uitspraken zijn typerend voor de AI-industrie. In een interview met *Time* uit april 2025 krijgt Demis Hassabis – Nobelprijswinnaar

en oprichter van AI-lab Google DeepMind – de vraag hoe de wereld er in het beste geval dankzij AI uit zal komen te zien. Ook Hassabis blijkt het levenselixer te willen brouwen, want volgens hem geneest AI over tien jaar ‘potentieel misschien’ alle ziektes. Ook denkt hij dat AI nieuwe energiebronnen zal helpen uitvinden, zoals ‘optimale batterijen’. Hij acht het verder mogelijk dat de mensheid in de jaren dertig van deze eeuw ‘maximaal floreert’ en ‘tussen de sterren reist’.

Deze grootse voorspellingen vragen om een stevige onderbouwing, maar de AI-bazen geven die niet. Dario Amodei – de topman van het bedrijf achter ChatGPT-tegenhanger Claude – geeft dit terloops toe in zijn manifest *Machines of Loving Grace*. Een van zijn alchemistische claims is dat AI in vijf tot tien jaar tijd voor een verdubbeling van de levensduur van de mens kan zorgen. Maar Amodei schrijft ook dat zijn vooruitzichten ‘niet gebaseerd zijn op een gedegen methodologie en bijna zeker onjuist zullen blijken in de details’.

Waarom dan toch zo’n voorspelling doen? De Amerikaanse nieuwswebsite Axios ziet de ‘golf aan manifesten’ als een teken dat er iets mis is in de AI-industrie. In 2024 observeert Axios scherp: ‘Industrieën die een technologie verkopen waar mensen al behoefte aan hebben, voelen zich doorgaans niet geroepen tot het schrijven van essays die de waarde ervan uitleggen.’ Een jaar later, na de publicatie van nog twee manifesten, schrijft Axios: ‘Als jouw industrie honderden miljarden dollars aan investeringen nodig heeft om verder te kunnen ontwikkelen, heb je misschien geen andere optie dan het beloven van het paradijs.’

Goedgelovige overheid

Dat de AI-industrie deze marketingboodschap verspreidt is natuurlijk logisch, maar opvallend genoeg werkt de publieke sector hier vaak aan mee. ‘De opkomst van steeds geavanceerdere kunstmatige intelligentie (AI) biedt grote kansen voor onze samenleving’, luidt de openingszin van een Kamerbrief uit juni 2025 van toenmalig minister van Economische Zaken Vincent Karremans. In de brief kondigt hij overheidsinvesteringen aan van 130 miljoen euro in een Groningse AI-fabriek.

En neem de Sociaal-Economische Raad (SER), die in mei 2025 advies uitbracht over AI. Op de website van de SER staat: ‘Artificiële intelligentie (AI) verandert onze economie, arbeidsmarkt en samenleving ingrijpend [...] Het benutten van AI biedt grote kansen, bijvoorbeeld voor het verhogen van de arbeidsproductiviteit en het terugdringen van werkdruk.’ De eerste aanbeveling in het SER-advies is dat Nederland meer moet investeren in AI-innovatie.

Er zijn ook kritische verklaringen van overheidsinstanties te vinden. ‘AI biedt grote kansen maar het kan ook goed misgaan’, schrijft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) in oktober 2024. De AP publiceerde toen voorstellen over hoe er toezicht gehouden kan worden op AI. Dat ook deze waarschuwing begint met de veronderstelling dat AI grote kansen biedt, wekt de indruk dat geloof in de potentie van deze technologie een vereiste is om er überhaupt iets over te mogen zeggen.

Astronomische investeringen

Het geloof in kunstmatige intelligentie wordt gevoed door miljardeninvesteringen, die de indruk wekken dat de AI-industrie doordacht handelt. De gedachte is dat AI-bedrijven heus niet voor niets zó veel geld in deze technologie steken. Kunstmatige intelligentie móét dus wel grote kansen bieden. Het klopt inderdaad dat er al vele honderden miljarden dollars naar de ontwikkeling van AI zijn gegaan én dat dat nog maar het begin is. Om hier een idee van te krijgen: het Apollo-ruimtevaartprogramma dat tot de maanlandingen leidde, kostte gecorrigeerd voor inflatie minder dan 300 miljard dollar. Dat er astronomische hoeveelheden geld in AI gestoken worden, betekent echter niet dat dit automatisch ook *goede* investeringen zijn.

Een voorbeeld daarvan is de *metaverse*. In 2021 raakte Mark Zuckerberg zo overtuigd van deze virtuele laag boven op het internet, dat hij zelfs de iconische naam van zijn bedrijf veranderde. Facebook werd Meta en Zuckerberg stak tientallen miljarden dollars in de ontwikkeling van de metaverse. In juni 2022 verklaarde advieskantoor McKinsey nog dat deze technologie ‘te groot om te negeren’ was en dat de metaverse in 2030 vijf biljoen (vijfduizend miljard) dollar waard kon zijn. Maar het enthousiasme vervloog en Zuckerberg sprak er hoe langer hoe minder over. In juni 2026 trok Meta zelfs de stekker uit de metaverse, nadat de verliezen waren opgelopen tot ruim 80 miljard dollar.

Dit moeten we niet zien als een doorsnee zakelijke